

ומשנינן: לא אמר רב יהודה "לוקה שתיים", אלא בשלא גמר את ביאתו, שבמקרה זה אין משום חילול הזרע, כי לא נולד וולד מביאה שלא נגמרה. אבל האשה הנבעלת לו, מתחללת אף בהעראה [תחילת ביאה] בלבד. אבל אם אכן גמר ביאתו, ויכול להולד ממנו וולד, הרי הוא לוקה שלוש, גם משום "ולא יחלל זרעו".

מתניב רבא לרב יהודה, שאמר לוקה גם משום לא יקח וגם משום לא יחלל, מהא ששנינו במשנה [מכות יג א]: כהן גדול הנושא אשה שהיא אלמנה וגם גרושה, הרי הוא לוקה משום שני שמות, משום "אלמנה לא יקחו", ומשום "גרושה לא יקחו".

ומדייק רבא: מאי לאו, האם אין משמעות הדבר, שהוא לוקה רק שתי מלקיות, משום שני שמות הללו [אלמנה וגרושה], ותו לא! וקשיא לרב יהודה, המחייבו באלמנה לחוד או בגרושה לחוד, גם משום "לא יקח" וגם משום "לא יחלל", ולדבריו צריך ללקות ארבע!?

ומשנינן: לא. אין כונת התנא במשנה שם לומר שלוקה רק שתיים, משום שני השמות הללו, ותו לא, אלא לוקה ארבע פעמים —

לוקה שתיים משום שני שמות [גרושה ואלמנה] על איסור זה, של "לא יקח", ולוקה עוד שתיים משום שני שמות [גרושה ואלמנה] על איסור זה, של "לא יחלל".

אך מקשה הגמרא: אי הכי, אימא סיפא של המשנה שם —

דקתני בסיפא: כהן הבא על אשה שהיא גם גרושה וגם חלוצה [שנפלה ליבום, וחלץ לה

נאמר כאן בכהן גדול "זונה", ונאמר לחלן בכהן הדיוט "זונה". ללמדנו, מה כאן בכהן גדול, זרעו, שנולד מביאה באלמנה, הוא חולין [מתחלל מכהונה], כדכתיב "לא יחלל זרעו", אף לחלן, בכהן הדיוט הבא על אשה שאסורה לו מחמת כהונה, זרעו ממנה הרי הוא חולין.

אמר רב אשי: מאחר ושנינו אין חללה אלא מאיסורי כהונה, הילכך, כהן הבא על אחותו זונה משווי לה, ומעתה כל כהן אחר שיבא עליה, ילקה משום "זונה", שהרי נבעלה בביאת עבירה.

אבל חללה — לא משווי לה, שהרי לא היה בביאה זו משום איסור כהונה, ואין האשה מתחללת אלא בביאה האסורה על כהן.

ואם חזר, כהן זה או כהן אחר, ובא עליה לאחר שנעשתה זונה, עשאה חללה. שהרי בביאה השנייה יש משום עבירה על איסור כהונה, של "אשה זונה לא יקחו".

אמר רב יהודה: כהן גדול באלמנה, אם קידשה לו לאשה, ובא עליה, לוקה שתיים!

פעם אחת לוקה על ליקוחיה לאשה משום "אלמנה לא יקח".

ופעם אחת על ביאתו, משום "לא יחלל זרעו". וכבר התבאר לעיל, שכונת הכתוב היא אף לכך שהוא מחלל את האשה ופוסלה לכהונה.

והוינן בה: ויליקי נמו משום "לא יחלל זרעו"?! שהרי פשוטו של מקרא הוא, שזרעו מתחלל, וילקה שלש פעמים, אף משום האיסור של חילול הזרע.

היבם, שאף היא אסורה לכהן], **אינו חייב אלא משום אחת**, על איסור גרושה, משום שאיסור חלוצה אינו אלא מדרבנן, כמבואר בסמוך.

מכל מקום קתני, שאינו לוקה על הגרושה אלא פעם אחת, ולא שתיים.

ומשינינן: **הכי קאמר: אינו חייב אלא על אחת**, כלומר, רק משום גרושה, ולא משום חלוצה, ולעולם משום הגרושה הוא לוקה פעמיים, משום **שני השמות** שיש בה, "לא יקח", ו"לא יחלל".

ומקשינן: וכי איסור **חלוצה** לכהן אינו אלא **מדרבנן?**!

והתניא: כתיב באיסורי כהונה [ויקרא כא ז] "ואשה גרושה מאישה לא יקחו".

אין לי אלא גרושה, חלוצה שאסורה לכהן, **מנין?**

תלמוד לומר: "ואשה גרושה לא יקחו". מיתור המילה "ואשה" [שהרי יכול היה הכתוב לומר "וגרושה לא יקחו"], מרבינן אף חלוצה. אלמא, איסורה הוא מן התורה!?

ומשינינן: לעולם אין איסורה אלא **מדרבנן**. וקרא, הדרשה שלמדנו מדברי הכתוב, הוא לימוד בגדר "אסמכתא", **בעלמא** לגזירת חכמים.

אמר אביי: כהן שקידש אחת מהנשים הפסולות לו, לוקה על מעשה קידושין אפילו אם לא בא עליה, כי הוא חייב על עצם הקידושין.

ומאידיך, אם **בעל אחת מהן**, לוקה עליה, אף שלא קידשה לו לאשה.

ומבאר אביי את דבריו:

אם קידש אותה, הרי הוא לוקה **משום "לא יקח"** האמור בה.

ואם **בעל אותה**, הרי הוא לוקה **משום "לא יחלל"** האמור בה.

ונמצא לדברי אביי, שאם קידשה ואחר כך בעלה, הרי הוא לוקה שתיים.

רבא אמר: אין הוא לוקה על הקידושין כשלעצמם. אלא רק לאחר שקידש ובעל, הוא לוקה עליה שתיים, האחד משום "לא יקח", והשני משום "לא יחלל".

אבל אם קידש ולא **בעל**, **אינו לוקה עליה כלל**.

ומבאר רבא את טעמו — **משום דכתיב "לא יקח, ולא יחלל"**. והכי קאמר קרא: **מה טעם לא "יקח"? — משום ש"לא יחלל"!** ובקיחה לבד, בלא חילול, לא אסרה תורה.

ומודה **אביי** באיסור מחזיר גרושתו לאחר שנישאה לאחר, **שאם קידש בלבד ולא בעל, שאינו לוקה**.

משום ד"לא ישוב לקחתה להיות לו לאשה" **אמר רחמנא**. והא, בלא ביאה, ליכא אישות של ביאה, ואין אני קורא בה "להיות לו לאשה".

ומודה **רבא** באיסור כהן גדול **באלמנה**, שאף אם **בעל בלבד ולא קידש**, שהוא לוקה.

כי "ולא יחלל זרעו **בעמיו**" **אמר רחמנא**, והרי אף בביאה בלא קידושין הוא חילל את זרעו.

חלל יוכיח! שאף על שאינו מוליד את בתו בעבירה, הרי היא פסולה.

וחזר הדין חלילה. שאם נפרוך מזה, נשוב ונוכיח מזה. שהרי לא ראי [דומה] חומר שיש בזה, כראי חומרו של זה. ובהכרח שלא החומר המיוחד שיש בכל אחד מהם הוא הגורם לו לפסול את בתו.

אלא הצד השוה שבהן — בחלל ובכהן גדול באלמנה — שאינן ב"רוב הקהל", ששונים הם מכל קהל ישראל; זה משום שיצירתו בעבירה, וזה משום שביאתו עבירה, הצד השוה הזה, הוא הגורם להם לפסול את בתם.

ואם כן, אף אני אביא את הגר, שאף הוא נכלל בצד השוה הזה, שהרי אף הוא אינו ב"רוב הקהל", שונה הוא מהקהל, בכך שבא מטיפה סרוחה.

ולפיכך, אף הוא בתו פסולה לכהונה.

ועדיין יש להשיב: מה לחצד השוה שבהן [בחלל ובכהן גדול באלמנה, שכן יש בהם צד עבירה, או יצירה בעבירה או ביאת עבירה.

מה שאין כן בגר, שאין בו שום צד עבירה.

ומסקינן: לא תימא בכרייתא "כהן גדול באלמנה יוכיח" על הגר שבתו פסולה, אלא אימא כך: מצרי ראשון יוכיח, שאף על גב שאין יצירתו בעבירה, בתו פסולה, שעד דור שלישי פסולים הם מלבא בקהל.

ואם תשיב: מה למצרי ראשון, שכן אינו

והוא הדין בשאר איסורי כהונה, לוקה על הביאה בלבד משום "ולא יחלל".

ושניהם מודים באיסור מחזיר גרושתו, שאם בעל אותה ולא קידש, שאינו לוקה. משום שרק דרך ליקוחין אסרה אותה תורה, כדכתיב "לקחתה, להיות לו לאשה". ותרוייהו בעינין, גם קידושין וגם ביאה.⁽¹⁾

שנינו במשנה: רבי יהודה אומר: בת גר זכר כבת חלל זכר.

תניא: רבי יהודה אומר: בת גר זכר — כבת חלל זכר.

והדין של קל וחומר, נותן שכך יהיה: מה חלל, שבא מטפה כשרה [שהרי אביו כשר], בכל זאת בתו פסולה לכהונה —

גר, שבא מטפה פסולה [שהרי אביו גוי], אינו דין שתהא בתו פסולה לכהונה!?

ואם תפרוך ותאמר: מה לחלל, שכן יצירתו נעשית בעבירה, שהרי נולד מביאת איסור, ולכן בתו פסולה לכהונה, מה שאין כן גר, שלא נולד בעבירה, לא תפסל בתו.

כהן גדול באלמנה יוכיח, שאף על גב שאין יצירתו בעבירה, בכל זאת בתו שנולדה מהאלמנה, פסולה, והוא הדין לגר.

ואם תאמר: מה לכהן גדול באלמנה, שכן ביאתו בעבירה, ולכן בתו שנולדה מביאת העבירה היא פסולה. מה שאין כן בגר, שאין הביאה שממנה נולדה בתו ביאת עבירה, ותהיה הבת כשירה לכהונה.

1. כתב המאירי, שאף לדעת הסוברים שכהן הבא על גרושה לוקה גם אם לא קידשה, וגם אם

תניא: רבי שמעון בן יוחי אומר: גיורת שנתגיירה כשעדיין היתה פחותה מבת שלש שנים ויום אחד, הרי היא כשרה לכהונה.

משום שנאמר במלחמת מדין [במדבר לא יח]: "וכל הטף בנשים אשר לא ידעו משכב זכר [שאינן ראויות לביאה, והיינו פחותות משלש שנים] החיו לכב". ומשמע שכל יוצאי המלחמה היו מותרים לשאתן לנשים.

והלא אף פנחס הכהן היה עמהם, עם יוצאי המלחמה, ואף לו הותרו קטנות אלו. אלמא, כל שנתגיירו לפני מלאת להן שלש שנים ויום אחד, הריהן כשרות לכהונה.

ורבנן, האוסרים אותן לכהן, יאמרו: אין משם ראייה, משום ש"החיו לכב" אין פירושו לצורך נישואין, אלא לקחתן לעבדים ולשפחות.

נמצאו ארבע שיטות בפסול גיורת לכהן:

א. לרבי יהודה: אף בתו של גר פסולה.

ב. לרבי אליעזר בן יעקב: דוקא אם גם אביה וגם אמה גרים היא פסולה.

ג. לרבי יוסי: דוקא אם היא עצמה נתגיירה לאחר לידתה היא פסולה.

ד. לרבי שמעון: דוקא אם נתגיירה לאחר שמלאו לה שלש שנים היא פסולה.

וכולן — מקרא אחד דרשו.

דכתיב ביחזקאל [מד כב]: "אלמנה וגרושה לא יקחו להם [הכהנים] לנשים, כי אם בתולות מזרע בית ישראל".

ראוי לבא בקהל ה', מה שאין כן בגר, שראוי לבוא בקבל, ותהיה בתו כשירה גם לכהונה.

חלל יוכיח, שאף הוא כשר לקהל, ובתו פסולה לכהונה.

וחזר הדין, לא ראי זה כראי זה.

הצד השוה שבהן, שאינן ברוב קהל. החלל משום שיצירתו בעבירה, והמצרי משום שאינו ראוי לבא בקהל. ומשום הצד השוה הזה, בתו פסולה.

אף אני אביא בצד השוה הזה את הגר, לפי שאף הוא אינו ברוב קהל, ומשום כך אף בתו תהיה פסולה לכהונה.

אך עדיין יש להשיב: מה להצד השוה שבהן [בחלל ובמצרי], שכן פוסלים הם את האשה לכהונה בביאתם, תאמר בגר, שאינו פוסל את האשה בביאתו בה, לכהונה.

ומשנינן: ורבי יהודה, הפוסל את בתו של הגר לכהונה, סובר כי גר נמו, פוסל אשה לכהונה בביאתו.

ומייתי לה, לומד הוא, גם את הפסול הזה, במה הצד [בצד השוה] האמור בחלל ובמצרי ראשון, מהאי דינא, מקל וחומר: ומה אם חלל שבא מטיפה כשרה פוסל את האשה לכהונה, גר שבא מטיפה סרוחה אינו דין שיפסלנה, וכדעיל.

ועתה באה הגמרא לבאר את שיטות התנאים החולקים על רבי יהודה במשנה:

שנינו במשנה: רבי אליעזר בן יעקב אומר: גר שנשא בת ישראל, בתו כשרה לכהונה.

רק הערה בה ולא גמר ביאתו, משום "לא יחלל", לפי שחיללה מן התרומה, בכל זאת אם

נאמר בסופו "והאלמנה אשר תהיה אלמנה מכהן, יקחו".

והניח רב נחמן שכך היא משמעות הכתוב "אשר תהיה אלמנה מכהן": רק אלמנה שהיתה נשואה למי שהוא מיוחס לכהונה, שבתו מותרת לכהן, מותר לכהן הדיוט לקחת.

וכי אפשר לומר שדברי הכתוב ברישא וסיפא עוסקים בשני כהנים שונים?

אמר ליה רבא: אין! אכן, הרישא של הפסוק היא בכהן גדול, והסיפא בכהן הדיוט.

חזר רב נחמן ושאלו: **וכי כתב קרא הכי!**! האם דרך הכתוב להתחיל בענין אחד ולעבור לענין אחר, בלא לציין כן בפירושו?

אמר ליה רבא: אין. אכן, כך היא דרך המקראות.

שהרי מצינו כך בספר שמואל [א, ג ג] **דכתיב: "ונר אלהים [נר המנורה] טרם יכבה, ושמואל שוכב בהיכל ה'."**

ואי אפשר לפרש ש"היכל ה'" מתייחס לכל האמור כאן, גם לענין שכיבתו של שמואל בהיכל, שחלא קיימא לן כי "אין היתר ישיבה בעזרה אלא למלכי בית דוד בלבד". ואם כן, האיך שכב שם שמואל?

אלא בהכרח, הכי קאמר קרא: "נר אלהים טרם יכבה, בהיכל ה', ושמואל שוכב

רבי יהודה סבר: אין אשה כשרה לכהונה עד **דאית כל זרע מישראל.** כלומר, כל עיקר הקרוי "זרע", דהיינו זרע האב, צריך להיות מישראל, להוציא מי שאביה נכרי.

רבי אליעזר בן יעקב סבר: "מזרע ישראל" משמעותו אפילו מקצת זרע מישראל. כלומר, אפילו מצד האם בלבד, כדי להתירה לכהונה.

רבי יוסי סבר: די בכך שהורתה ולידתה בקדושת ישראל כדי להתירה. שכן משמע "מזרע ישראל", ממי שנזרעו בישראל. ואם בשעת עיבורה כבר היו הוריה יהודים, הרי היא כשרה לכהונה.

רבי שמעון בן יוחי סבר: "מזרע ישראל" משמע, מי שנזרעו בתוליה בישראל, ורק לאחר שלש שנים גומרים הבתולים מלצמוח בה. אבל קודם לכן, אף אם נעקרו, הרי הם חוזרים ובאים.

לפיכך, אם נתגיירה קודם ג' שנים, שפיר קרינן בה, "נזרעו בתוליה בישראל", ומותרת לכהונה.

אמר ליה רב נחמן לרבא:

האי קרא שבספר יחזקאל, **רישא** מדבר הוא **בכהן גדול**, שהרי נאמר בתחילתו "אלמנה וגרושה לא יקחו", ואין איסור אלמנה נוהג אלא בכהן גדול.

ואילו **סיפא** דקרא מדבר **בכהן הדיוט**, שהרי

גרידא, שהרי אין הוא מחלל את האשה, לפי שכבר היא מחוללת ועומדת מן התרומה. והחזון איש [יד א] ביאר כך את דברי רש"י.

בא הכהן על חללה אינו לוקה על "לא יחלל", אלא אם כן בא עליה ביאה גמורה, שאז הוא מחלל את הזרע, אבל אין לחייבו על העראה